

СИЛИ ТА ЗАСОБИ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ У БОРОТБІ З РЕЙДЕРСТВОМ В УКРАЇНІ

У статті розкривається проблема рейдерства як загрози економічній безпеці держави, а також адміністративно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ у боротьбі з цим явищем. Автор зосереджує увагу на силах і засобах міліції, які залучаються на подолання рейдерства в Україні, визначає основні підрозділи органів внутрішніх справ.

Ключові слова: рейдерство, органи внутрішніх справ, підрозділи міліції, економічна злочинність.

В статье раскрывается проблема рейдерства как угрозы экономической безопасности государства, а также административно-правовые принципы деятельности органов внутренних дел в борьбе с этим явлением. Автор обращает внимание на силы и средства милиции, которые привлекаются для преодоления рейдерства в Украине, определяет основные подразделения органов внутренних дел.

Ключевые слова: рейдерство, органы внутренних дел, подразделения милиции, экономическая преступность.

In the article raider opens up as a threat economic security of the state, and also law principles of activity of organs of internal affairs, in a fight against this phenomenon. Author is concentrated attention on forces and facilities of militia, which are attracted on overcoming of raider in Ukraine, basic subsections of organs of internal affairs are determined in particular.

Keywords: raider, organs of internal affairs, subsections of militia, economic criminality.

Постановка проблеми. Роль правових важелів у контексті запровадження українських економічних реформ надзвичайно важлива. І водночас правове регулювання зумовлює нагальну потребу посилення державного контролю за додержанням законодавства у корпоративній сфері.

Слід зазначити, що складові явища незаконного поглинання власності та активів, тобто рейдерства (корпоративні права, підприємницька та господарська діяльність, інститут оперативно-розшукової діяльності тощо) співвідносяться із боротьбою з рейдерством взагалі як частина з цілим [1, с. 20].

Для повного і всебічного аналізу такого правового явища, як рейдерство, важливе, а можливо, навіть ключове значення має дослідження адміністративно-правових засад діяльності органів внутрішніх справ у боротьбі з рейдерством в Україні. Ця проблема значуща як у теоретичному, так і практичному аспекті.

Діяльність органів внутрішніх справ щодо боротьби з рейдерством у контексті забезпечення прав, свобод, законних інтересів громадян, захисту життя, здоров'я, майна від злочинних посягань потребує постійного вивчення та удосконалення. МВС України, визначаючи основні завдання службової діяльності, ставить за мету забезпечення пріоритетних напрямів наукових досліджень проблем удосконалення діяльності міліції щодо зміцнення правопорядку на основі комплексного використання сил і засобів міліції, зокрема, у боротьбі з економічною злочинністю [2].

Аналіз рішень колегій, інших документів МВС України свідчить про те, що в діяльності підрозділів органів внутрішніх справ, виникають проблеми, пов'язані з необхідністю удосконалення правового регулювання, організації і тактики боротьби з рейдерством, налагодження взаємодії з іншими суб'єктами протидії незаконному поглинанню підприємств, підвищення професійної підготовки, тощо [3].

У цьому контексті вбачається актуальним визначення основних засад організації діяльності органів внутрішніх справ (залучення сил та засобів) у боротьбі з рейдерством.

Метою статті є визначення основних сил та засобів, що залучаються органами внутрішніх справ для подолання рейдерських атак в Україні.

Стан дослідження. Про подолання рейдерства як жакливу хворобу суспільства застерігають і політики, і юристи, і економісти, і підприємці, і правоохоронці, зрозуміло, що й науковці. Проте досліджень питань, які б стосувались проблеми адміністративно-правових засад діяльності міліції у боротьбі з рейдерством в Україні взагалі не проводились. Частково на це звернули увагу О.А. Плешакова [1], І.Ю. Туник [4], О.Ю. Шишлянникова [5], Т.А. Хакимов [6] та інші.

Враховуючи, що дослідження проблеми використання сил та засобів щодо протидії рейдерству в Україні ще не отримало ґрунтовного і комплексного відображення в літературі, проте дана проблема є на сьогоднішній день надзвичайно актуальною, що зумовлює потребу в детальному дослідженні поставленого питання.

Виклад основних положень. Органам внутрішніх справ для ефективного виконання свого основного завдання, що полягає у боротьбі зі злочинністю, у тому числі рейдерством вкрай необхідні відповідні кадрові, достатні матеріальні та технічні ресурси, під якими прийнято розуміти вживаний в адміністративній та оперативно-розшуковій діяльності органів внутрішніх справ термін «сили і засоби». Від правильного розташування сил і засобів, а також умілого їх використання значною мірою залежить успішне виконання завдань органів внутрішніх справ щодо боротьби з рейдерством в Україні.

Сили і засоби виступають основними елементами організаційної структури органів внутрішніх справ, що призначені для боротьби з рейдерством. Сили – це підрозділи органів внутрішніх справ, які здійснюють профілактику та попередження правопорушень у сфері економіки, ведуть боротьбу з незаконним поглинанням підприємств, посяганнями на власність, корпоративні права громадян і організацій, застосовують юрисдикційні повноваження щодо протиправних дій суб'єктів корпоративних суперечок.

До засобів органів внутрішніх справ щодо боротьби з рейдерством доцільно віднести оперативні та оперативно-технічні засоби, які застосовуються відповідно до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», різні види технічних засобів та криміналістична техніка, що є на озброєнні органів внутрішніх справ. Правильна розстановка та вміле використання сил і засобів належать до організаційної діяльності органів внутрішніх справ [4, с. 53-55].

Боротьбу із рейдерством як різновид діяльності здійснює система підрозділів з відповідними апаратами управління. Вони мають певну організаційну побудову, згідно з якою за нею та її складовими закріплено весь комплекс завдань і функцій, спрямованих на забезпечення боротьби з рейдерством [5, с. 4-5].

Підрозділи органів внутрішніх справ – це структурні ланки, які безпосередньо входять до складу відповідних органів внутрішніх справ і виконують функції з організації боротьби з рейдерством та мають закріплені у відомчих нормативних актах владні повноваження щодо їх здійснення. У такому розумінні організація означає складову змісту діяльності щодо впорядкування певних суспільних відносин, спрямованих на ефективну протидію рейдерським атакам підприємств на території оперативного обслуговування, стабілізацію оперативної обстановки, раціональну побудову служб апарату (суб'єктів організації) за напрямками діяльності органів внутрішніх справ), а також системи загалом як сукупності відповідних елементів, що взаємодіють між собою і утворюють органічну єдність.

У контексті дослідженої теми доцільно зауважити, що підрозділи органів внутрішніх справ – це підрозділи міліції, які безпосередньо здійснюють боротьбу зі злочинністю, у тому числі у сфері корпоративного законодавства і охорони громадського порядку та виконують інші адміністративно-виконавчі функції.

Ефективність практичної діяльності підрозділів органів внутрішніх справ багато в чому залежить від організації роботи відповідних апаратів управління. У свою чергу критерієм оцінки роботи апаратів органів внутрішніх справ є кінцевий результат практичної діяльності її підрозділів з боротьби з рейдерством, запобігання злочинам, їх припинення та розкриття, забезпечення захисту власності від протиправних посягань.

Підрозділи органів внутрішніх справ, що здійснюють боротьбу з рейдерством мають свою систему, а саме:

- на відомчому рівні – організаційно-методичне керівництво здійснює Департамент державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України;
- на регіональному рівні – у складі управлінь МВС України в областях та на залізницях функціонують управління або відділи державної служби боротьби з економічною злочинністю, що здійснюють оперативне управління відповідними підрозділами органів внутрішніх справ;
- на місцевому рівні – у міських, районних та лінійних відділах діють відділення, групи державної служби боротьби з економічною злочинністю на які покладено боротьбу з рейдерством, якими керує начальника органу внутрішніх справ.

Безперечно, спільною рисою всіх підрозділів органів внутрішніх справ (посадових осіб) є те, що кожен із них діє в межах власної компетенції здійснюючи заходи щодо боротьби із рейдерством в Україні.

Тут слід вести мову про три підгрупи повноважень працівників органів внутрішніх справ, причому один підрозділ може бути наділений повноваженнями як однієї з груп, так і всіх трьох разом. Однак для послідовності розглянемо кожен з елементів запропонованої класифікації:

1) підрозділи державної служби по боротьбі з економічними злочинами, які безпосередньо зобов'язані виявили порушення законодавства у сфері економіки, у томі числі щодо корпоративних прав суб'єктів господарської діяльності;

2) підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю, які відповідно до чинного законодавства зобов'язані реагувати на порушення корпоративних прав вчинених організованими злочинними групами;

3) підрозділи міліції громадської безпеки у тому числі служби дільничних інспекторів міліції, державної служби охорони (щодо охорони власності);

4) підрозділи оперативних служб у повноваження, яких керівником органу внутрішніх справ включено питання боротьби з рейдерством.

Підрозділи державної служби боротьби з економічними злочинами: виявляють злочини у сфері економіки, пов'язані з незаконним поглинанням підприємств, вчинені громадянами та особами без громадянства на території України; здійснюють оперативний контроль за суб'єктами господарської діяльності всіх форм власності, спрямовують у ході перевірок зусилля на отримання інформації щодо корумпованих зв'язків лідерів і учасників рейдерських угруповань, забезпечують перевірку наявної інформації, матеріалів про відмову у порушенні кримінальних справ щодо зловживань і хабарництва посадових та інших осіб, відпрацьовують спільно з працівниками державної податкової служби порядок реєстрації суб'єктів господарської діяльності, надання ними податкових звітності, тощо.

Підрозділи карного розшуку: виявляють та розкривають злочини, віднесені відомчими нормативними актами до їх компетенції, пов'язані із незаконним перерозподілом власності на території України; узагальнюють та відпрацьовують матеріали, зокрема й інших служб, для притягнення до кримінальної відповідальності організаторів, керівників, пособників незаконного перерозподілу власності, а також розшукуваних осіб для своєчасної організації роботи з розкриття злочинів та викриття осіб, які їх вчинили; вживають оперативно-розшукових заходів щодо осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів вчинених внаслідок рейдерських дій.

Підрозділи оперативної служби: виконують завдання інших оперативних служб щодо конкретних осіб і злочинних угруповань, причетних до організації рейдерських захоплень; організують з власної ініціативи проведення комплексу оперативно-розшукових заходів тощо [6, с. 33].

Підрозділи міліції громадської безпеки: патрульної служби – забезпечують у межах своєї компетенції охорону громадського порядку та забезпечують громадську безпеку під час корпоративних конфліктів із захопленням основних фондів, територій підприємств; державної служби охорони здійснюють охорону об'єктів власності відповідно із укладеними угодами; державної автомобільної інспекції забезпечують безпеку дорожнього руху у межах транспортної інфраструктури території корпоративного конфлікту, у межах наявних автоматизованих інформаційних банків даних здійснюють систематизацію та облік масиву інформації щодо автотранспортних засобів і водіїв, причетних до порушень правопорядку у зв'язку з незаконним перерозподілом власності.

Слідчі підрозділи: організують методичне забезпечення документування порушників і збирання матеріалів для порушення кримінальних справ у сфері рейдерської діяльності; забезпечують взаємодію зі слідчими підрозділами інших правоохоронних органів, а також оперативне супроводження розслідуваних кримінальних справ; з'ясовують при розслідуванні кримінальних справ, порушених стосовно власності та активі, корпоративних прав, які підслідні слідчим підрозділам органів внутрішніх справ, організують проведення відповідних оперативно-розшукових заходів тощо.

Криміналістичні підрозділи здійснюють аналіз підроблених документів на право перебування в Україні; забезпечують розроблення експрес-засобів для їх виявлення.

Підрозділи внутрішньої безпеки виявляють працівників міліції, які сприяють діяльності рейдерів, схильні до корумпованих дій; здійснюють оперативно-профілактичні заходи з оперативного супроводження виконання вказівок МВС України щодо боротьби з рейдерством.

Підрозділи інформаційних технологій: організують у межах Інтегрованої інформаційно-пошукової системи органів внутрішніх справ України програмно-технічне забезпечення ведення інформаційного банку даних на окремі категорії осіб; формують базу дактилоскопічних карт затриманих за злочини пов'язані із рейдерською діяльністю; забезпечують накопичення інформації, що надходить від оперативних підрозділів та інших джерел; провадять облік осіб, причетних до організації незаконного захоплення власності та інших дій кримінального спрямування тощо.

Підрозділи транспортної міліції, до компетенції яких належать боротьба із рейдерськими захопленнями об'єктів транспортної інфраструктури.

Підрозділи зв'язків з громадськістю забезпечують надання засобам масової інформації об'єктивної інформації про діяльність міліції щодо боротьби з рейдерством шляхом активізації співпраці з редакціями засобів масової інформації, сприяння журналістам у висвітленні щоденної праці та конкретних здобутків працівників органів внутрішніх справ, окремих органів та підрозділів під час виконання ними своїх службових обов'язків.

Проте ми вважаємо доцільним розглядати сили та засоби органів внутрішніх справ щодо боротьби з рейдерством у контексті взаємодії з державними органами і недержавними структурами. Поряд з традиційно існуючими громадськими об'єднаннями, які беруть участь в правоохоронній діяльності (громадські формування з охорони громадського порядку та державного кордону), виникають нові, наприклад, спеціалізовані комерційні структури правоохоронного напрямку (недержавні охоронні та детективні агентства, власні служби безпеки тощо). На відміну від громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону, громадських організацій, які у статутах декларують участь у протидії рейдерству, вони охороняють приватні, групові інтереси. Саме цим визначається їх компетенція.

Тому, безперечно, у структурі органів внутрішніх справ повинно бути підрозділ, який би відповідав за організацію взаємодії з державними органами і недержавними (громадські або приватні) структурами, у

питаннях боротьби з злочинністю у тому числі щодо рейдерства, так як різна юридична природа недержавних організацій обумовлює виключно профілактичний напрям співпраці. Наявні у складі органів внутрішніх справ підрозділів по зв'язках з громадськістю та взаємодії з громадськими формуваннями з охорони громадського порядку і державного кордону у складі служби дільничних інспекторів міліції не охоплюють весь спектр економічних правопорушень відповідно відсутня співпраця органів внутрішніх справ з недержавними приватними структурами щодо боротьби з рейдерством.

Удосконалення боротьби з рейдерством зумовлює необхідність «проектування» високоефективної організації залучення сил та засобів:

- відповідно до поставленої мети добирається необхідна сукупність складових елементів (засобів) та визначається їх структурно-функціональний зміст;
- здійснюється вибір найбільш раціональних форм і методів (способів) об'єднання елементів у єдину систему;
- регламентуються їх взаємозв'язки та взаємодія при переході від одного рівня організованості до іншого.

Аналіз наукових праць, які стосуються організації боротьби з рейдерством, дає змогу в комплексі розглядати проблеми співвідношення питань організації боротьби з рейдерством та залучення сил та засобів органів внутрішніх справ. Процес удосконалення організаційної будови органів внутрішніх справ щодо сил та засобів вимагає приведення її у відповідність з вимогами сьогодення. Але і в цьому випадку застосування наукових методів проектування структур надає можливість ще до впровадження тих чи інших пропозицій у практику оцінити їх, побачити недоліки і обрати найбільш оптимальний варіант. Якщо ж такі зміни здійснювати часто, то це може призвести до небажаних наслідків, що полягатимуть у неякісному виконанні завдань, які стоять перед органами внутрішніх справ.

Висновки. Резюмуючи викладене, слід зазначити, що підвищення ефективності діяльності сил та засобів у боротьбі з рейдерством забезпечує своєчасна практична допомога підлеглим підрозділам з питань зміцнення виконавчої дисципліни; підбору та комплектування кадрів, поліпшення роботи з ними, професійної підготовки особового складу; наполегливого вдосконалення форм, методів організації та управління силами міліції на основі впровадження передового досвіду і сучасних технічних засобів.

Література

1. Плевакова О.А. Затраты на враждебное поглощение в десятки раз ниже стоимости объекта / О.А. Плевакова // *Коммерсант*. – 2004. – № 12. – С. 20.
2. Наказ МВС України від 15.05.2007 р. № 154 «Про організації наукової діяльності в системі МВС України».
3. Наказ МВС України від 31.12. 2010 р. № 649 «Про оголошення рішення колегії МВС України (26Км/2 від 30.12. 2010 р.)».
4. Туник И.Ю. *Антирейдер: пособие по противодействию корпоративным захватам* / И.Ю. Туник, В.М. Поляков. – СПб.: Питер, 2007. – 208 с.
5. Шишлянникова О.Ю. *Выявление механизмов недобросовестных корпоративных захватов и выработка предложений по противодействию их использованию (с учетом мирового опыта)* / [Кол. авт.: Ю.А. Данилов, С.А. Денисов, П.Ю. Дробышев и др.]. – М.: ТЕИС, 2004. – 191 с.
6. Хакимов Т.А. *Враждебные поглощения. Технология, стратегия и тактика нападения* / Т.А. Хакимов // *Слияния и поглощения*. – 2003. – № 1. – С. 33.